

Vihreiden nuorten ympäristöpoliittinen ohjelma

Hyväksytty liittokokouksessa 25.11.2018

Sisällys

1		
2		
3		
4		
5	Sisällys	
6	Johdanto.....	2
7	Ekologisesti kestävä yhteiskuntajärjestelmä.....	2
8	Tavoite 1: Kulutuskulttuurista kestävämpään elämäntapaan.....	3
9	Tavoite 2: Lineaaritaloudesta kiertotalouteen.....	4
10	Tavoite 3: Resurssiviisaat yhdyskunnat ja fiksu aluerakenne.....	5
11	Tavoite 4: Ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä ruoantuotanto ja kulutus.....	7
12	Elinvoimaiset ekosysteemit.....	9
13	Yleiset toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi:.....	10
14	Tavoite 1: Vesistöjen rehevöityminen ja saastuminen kuriin.....	10
15	Tavoite 2: Ehkäistään maaperän pilaantumista ja köyhtymistä.....	11
16	Tavoite 3: Suojellaan metsät ja suot.....	12
17	Tavoite 4: Eläinten oikeudet politiikan keskiöön.....	14
18	Tavoite 5: Lisätään lajien suojelun keinoja.....	15
19	Tavoite 6: Turvataan kaupunkien ja taajamien elinvoimainen luonto.....	15
20	Elinkelpoinen ilmasto.....	16
21	Tavoite 1: Ilmastonmuutosta on torjuttava kaikin keinoin.....	17
22	Tavoite 2: Ilmastonmuutokseen on sopeuduttava.....	18
23	Tavoite 3: Energiaratkaisujen on oltava päästöttömiä ja kestäviä.....	18
24	Tavoite 4: Kasvatetaan hiilinieluja ja -varastoja.....	20
25	Tavoite 5: Turvataan puhdas hengitysilma.....	20
26	Vihreän ympäristöpolitiikan keinot.....	21
27	Tavoite 1: Kunnianhimoiset ja oikeudenmukaiset kansainväliset ympäristötavoitteet ja -sopimukset.	21
28	Tavoite 2: EU suunnannäyttävä ympäristöpolitiikan kehittämisessä ja keinojen käyttöönotossa.....	22
29	Tavoite 3: Suomi ympäristöratkaisujen edelläkävijänä.....	23
30	Tavoite 4: Kansallinen lainsäädäntö ja itsenäinen ympäristöhallinto turvaavat ympäristön hyvä tilan.	24
31	Tavoite 5: Ihmiset osallistuvat kestäväan elämäntapaan ja saavat siihen tukea paikallisella tasolla ...	25
32	Tavoite 6: Vaikuttava ympäristökasvatus luo pohjan ympäristötietoiselle kansalaisuudelle.....	25

34 **Johdanto**

35 Luonto on osa ihmistä ja ihminen on osa luontoa. Tämän asian tunnistaminen tulee olla kaiken
36 ympäristönsuojelun lähtökohtana. Luonnolla on itseisarvo riippumatta sen ihmisille tuottamista
37 hyödyistä. Elämme planeetalla, jonka resurssit ovat rajalliset ja jotka jaamme maapallon muiden
38 eliölajien kanssa. Meidän on kannettava vastuamme ympäristöstä ja tulevaisuudesta. Kaikki
39 poliittiset päätökset tulee tehdä ympäristön kannalta kestäväällä tavalla ja ympäristönsuojelua
40 edistävästi.

41 Ympäristöongelmien ratkaisemiseen tarvitaan kaikkia politiikan osa-alueita ja yhteiskunnan eri
42 tasojen toimijoita. Tavoitteena on luoda kestävä yhteiskunta ja maailma, jossa ihmistoiminta on
43 sovitettu maapallon kantokyvyn rajoihin. Ympäristöpolitiikkaan kuuluu niin kestävien
44 yhteiskuntajärjestelmien kehittäminen kuin uhanalaisten ekosysteemien suojeleminen. Ekologisia
45 ongelmia ratkaistaessa tulee kuitenkin aina ottaa huomioon myös sosiaaliset näkökulmat. Laajat
46 ja monisyiset ympäristöongelmat vaativat laajoja ja monialaisia ratkaisuja. Näitä ratkaisuja
47 etsitään myös tässä ohjelmassa, jossa linjataan Vihreiden nuorten ympäristöpolitiikkaa.

48

49 **Ekologisesti kestävä yhteiskuntajärjestelmä**

50 Ekologisesti kestävä yhteiskuntajärjestelmä toimii maapallon kantokyvyn rajoissa. Tämä
51 tarkoittaa esimerkiksi sitä, että luonnonvarojen kulutus ei saa ylittää niiden luontaista
52 uusiutumismäärää. Tällä hetkellä yhteiskuntajärjestelmämme ei kuitenkaan huomioi
53 planeettamme kantokykyä. Nykyinen luonnonvarojen lisääntyvään kulutukseen perustuva
54 järjestelmä ei ole kestäväällä pohjalla. Yhteiskuntamme haaste on luoda tähän aikaan sopiva
55 järjestelmä, joka ei koettele ekologisesti kestävyttä.

56 Talouskasvu on pitkään tarkoittanut hyvinvoinnin kasvua yhteiskunnassa ja talouskasvua
57 tarvitaan useissa kehittyvissä talouksissa ihmisten perustarpeiden turvaamiseksi. Riittävän
58 elintason saavuttamisen jälkeen talouskasvu ei kuitenkaan automaattisesti lisää hyvinvointia.
59 Talouskasvun tuoma vauraus ei nykyisessä järjestelmässä jakaudu tasaisesti eikä etenkään sitä
60 eniten tarvitseville. Tämän vuoksi nykyinen loputtomaan materiaaliseen kasvuun nojaava
61 järjestelmä ei ole perusteltu ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Luonnonvarojen kulutuksen ja
62 talouskasvun välillä on tapahtuva täydellinen irtokytkeä tai nykyistä talousjärjestelmää on
63 muutettava siten, että se ei ole riippuvainen luonnonvarojen lisääntyvästä kulutuksesta.
64 Taloudellinen vauraus maiden sisällä ja välillä tulee tasata niin, että saavutamme mahdollisimman
65 suuren hyvinvoinnin ympäristön kantokyvyn rajoissa.

66 Kestävän yhteiskuntajärjestelmän luominen on yksi tärkeimmistä keinoista mahdollistaa
67 ihmistoiminnan pysyminen maapallon kantokyvyn rajoissa. Ympäristöongelmien ratkaisemiseksi

68 tarvitaan sekä markkinanohjausta että julkisen vallan suoria ohjauskeinoja. Meidän on luotava
69 yhteiskunta, jossa kuluttajat ja markkinatoimijat ohjataan tekemään vain ympäristön kannalta
70 kestäviä ratkaisuja.

71

72 **Tavoite 1: Kulutuskulttuurista kestävämpään elämäntapaan**

73 Siirryttäessä kulutuskulttuurista kohti kestäväää elämäntapaa täytyy erottaa, mikä kulutus on
74 välttämätöntä ja mikä ei. Tutkimusten mukaan hyvän elintason saavuttamisen jälkeen
75 kuluttaminen ei enää lisää onnellisuutta tai hyvinvointia. Kulutuskulttuurille olennainen
76 markkinointi luo meille tarpeen kuluttaa yli perustarpeiden ja ympäristön kantokyvyn. Kulutuksen
77 painopistettä tulee siirtää vähemmän materiaa kuluttaviin palveluihin.

78 Yksi nykyisen talousjärjestelmän valuvioista on tuottajien hyvin rajallinen vastuu tuotteiden
79 negatiivisista vaikutuksista. Esimerkiksi vaatteiden valmistajat eivät joudu maksamaan
80 pikamuodin aiheuttamasta jätemäärästä, koska kollektiivisesti rahoitettu jätehuolto kantaa
81 kierrättämisestä vastuun. Jos tuotteen koko elinkaaren aiheuttamat kustannukset perittäisiin
82 tuottajalta, muuttuisi tuotannon logiikka rajusti valmistajien joutuessa miettimään tuotteidensa
83 kestävyttä ja negatiivisia vaikutuksia ympäristöön sekä muulle yhteiskunnalle.

84 Vastuu kulutuksen kohtuullistamisesta ei saa olla yksin kuluttajalla. Kansainvälisellä ja valtion
85 tasolla on luotava kestävämpiä rakenteita, taloudellisia ohjauskeinoja ja rajoitteita ympäristölle
86 haitalliselle kulutukselle. Julkisen vallan on ohjattava markkinoita ja asetettava rajat siten, että
87 yksityisiä toimijoita ohjataan kestävään toimintaan. Tukijärjestelmiä pitää uudistaa siten, että
88 ekologisesti tuotettuja tuotteita tuetaan ja epäekologisesti tuotettuja verotetaan. Tuotteiden
89 kuljetuksesta koituvia päästöjä on myös saatava kuriin ja kauppareittejä virtaviivaistettava.
90 Tuotteiden koko elinkaaren vaikutukset on otettava huomioon julkisissa hankinnoissa. Näin
91 ohjataan kulutusta vastuullisempaan suuntaan.

92 Ihmisiä on tuettava kestävien kulutusvalintojen tekemisessä. Yrityksiä on veloitettava
93 julkaisemaan tietoa toimintansa ympäristövastuullisuudesta. Ympäristökasvatuksen ja tiedon
94 jakamisen keinoin voidaan myös edistää kestävämpää kulutuskulttuuria.

95 Jakamistalous on osa kestäväää talousjärjestelmää ja tehostaa käytössä olevien resurssien
96 tehokkuutta. Jakamistalouden innovaatioita ja nykyisiä palveluja on tuettava ja edistettävä. Jo
97 olemassa olevia jakamistalouden muotoja ovat esimerkiksi kirjastot, yhteiskäyttöautot sekä
98 laadukkaisiin yhteistiloihin perustuvat asumisen muodot.

99 **Toimenpiteet:**

100 • Asetetaan tuotteille ympäristön kuormittavuuden mukaan määräytyvä haittavero.

- 101 • Otetaan talouspoliittisen päätöksenteon välineeksi pelkän BKT-kasvun mittaamisen sijaan
- 102 ekologista ja sosiaalista tasapainoa korostavia kokonaisvaltaisempia hyvinvoinnin malleja ja
- 103 mittareita.

- 104 • Rajoitetaan ympäristölle haitallisten tuotteiden mainontaa

- 105 • Edistetään tuotantoketjujen läpinäkyvyyttä ja yritysten ympäristövastuuta lainsäädännöllä.

- 106 • Kehitetään nykyisiä ympäristötiedon välittäjiä, kuten rakennusten energialuokkia ja
- 107 yhteispohjoismaista Joutsen-ympäristömerkkiä, ja tarpeen mukaan luodaan niiden rinnalle uusia.
- 108 Yhtenäistetään kansainvälisten ympäristömerkkien kriteeristöjä.

- 109 • Suunnitellaan tuotteita ja palveluita käytettävyyks, kestävyys ja kierrätys edellä.

- 110 • MIPS (material input per service unit) ja hiilijalanjälki -merkinnät tuotteisiin.

- 111 • Julkisissa hankinnoissa vahvana kriteerinä tulee olla ympäristöhaittojen minimoiminen.

- 112 • Kehitetään ja tuetaan uusia ja jo olemassa olevia jakamistaloutta edistäviä julkisia palveluja.

- 113

114 **Tavoite 2: Lineaaritaloudesta kiertotalouteen**

- 115 Nykyinen lineaarinen talousmalli on tullut tiensä päähän uusiutumattomien luonnonvarojen
116 huetessa. Linearisesta taloudesta on siirryttävä kiertotalouteen, jossa raaka-aineet ja tuotteet
117 kiertävät suljetussa kierrossa. Tavoitteena tulee olla järjestelmä, jossa tuotteet suunnitellaan
118 siten, että materiaalit ovat tuotteen elinkaaren loppupäässä eroteltavissa ja jätteen synty on
119 minimoitu. Myös tuotannon sivutuotteet tulee hyödyntää. Esimerkiksi biokierrotalouden
120 kehittäminen maa- ja metsätalouden sekä kotitalouksien sivuvirroista mahdollistaa korkeamman
121 jalostusarvon tuotteiden tuottamisen jätteistä.
- 122 Hallintoalueet toimivat kohtaamisalustana kiertotaloudelle. Nykyisestä sektorikohtaisesta
123 järjestelmästä pitää siirtyä yhtenäiseen aluekohtaiseen järjestelmään, jossa saman alueen eri
124 alojen toimijat hyödyttävät toisiaan. Yhden jäte- ja sivuvirrat ovat toiselle arvokkaita raaka-aineita.
125 Jätteenkäsittelyn järjestämistä on yhtenäistettävä ja keskitettävä tarpeeksi isoille toimijoille, jotta
126 se on mahdollisimman resurssitehokasta.
- 127 Rajalliset raaka-aineet, kuten esimerkiksi harvinaiset maametallit, tulee kierrättää tehokkaasti.
128 Jätteenkäsittelylle on luotava infrastruktuuri, joka tekee kierrätyksestä ja lajittelusta helppoa ja
129 vaivatonta kuluttajalle. Jätteenkäsittelymenetelmiä on koko ajan kehitettävä ja pyrittävä
130 kierrätysasteen nostamiseen. Jätehuollossa on noudatettava jätelaissa vahvistettua
131 eurooppalaista jätehierarkiaa, jonka viisi eri vaihetta ovat: a) ehkäiseminen, b) valmistelu
132 uudelleenkäyttöön, c) kierrätys, d) muu hyödyntäminen, esimerkiksi energiana, sekä e)
133 loppukäsittely.

134 Ravintoaineiden häiriintyneet kierrot muodostavat vakavan ympäristöongelman, kun esimerkiksi
135 fosforin loppuminen uhkaa ravinnontuotantoa ja tehomaatalouden lannoitteet rehevöittävät
136 luontoa. Ravinnekiertoja tulee kehittää suljetummiksi ja arvokkaita ravinteita on otettava talteen
137 nykyistä paremmin.

138 **Toimenpiteet:**

- 139 • Tuottajien tulee laatia elinkaariarviointi tuotteistaan.
- 140 • Vastuutetaan tuotteiden valmistajat tuotteiden loppusijoituksesta sekä
141 ympäristökuormituksesta.
- 142 • Yhtenäistetään ja keskitetään Suomen jätteenkäsittelyjärjestelmää siten, että julkiset
143 toimijat vastaavat resurssitehokkaan jätteenkäsittelyn järjestämisestä.
- 144 • Lisätään ihmisten tietoa kierrätyksestä tiedotuksen ja ympäristökasvatuksen avulla.
- 145 • Kannustetaan kierrätykseen luomalla panttijärjestelmiä uusille tuoteryhmille.
- 146 • Lisätään kierrätyspisteiden määrää julkisilla paikoilla ja tuodaan kierrätyspisteet lähelle
147 kuluttajia.
- 148 • Syntypaikkalajittelun tehostamisen lisäksi on otettava käyttöön mekaanisen erottelun
149 menetelmiä jätteenkäsittelylaitoksissa.
- 150 • Kehitetään rakentamisen, kaivosteollisuuden ja muun teollisuuden jätemäärien säätelyä
151 taloudellisin ohjauskeinoin ja julkisen sääntelyn avulla.
- 152 • Rakennuksiin ja rakentamiseen liittyvissä hankinnoissa on kriteerinä oltava
153 rakennusmateriaalien uusiokäyttömahdollisuus.
- 154 • Huomioidaan kiertotalousajattelua julkisissa hankinnoissa.
- 155 • Kehitetään jätevedenpuhdistuksen prosesseja siten, että ravintoaineita saadaan tehokkaasti
156 hyötykäyttöön.
- 157 • Kehitetään ja suunnitellaan teollisuusalueita kiertotaloutta hyödyntäviksi teollisiksi
158 symbiooseiksi, jossa sivuvirrat ja hukkalämmöt otetaan tehokkaasti käyttöön.
- 159 • Tuetaan kiertotaloutta edistävää tutkimusta ja otetaan käyttöön kiertotalouden uusia
160 teknologioita.

161

162 **Tavoite 3: Resurssiviisaat yhdyskunnat ja fiksu aluerakenne**

163 Hyvä yhdyskuntasuunnittelu mahdollistaa kestäväen elämäntavan kaikille ja luo rakenteita, jotka
164 kannustavat kestäviin valintoihin. Kaupungistuminen on globaali megatrendi, joka johtuu talouden
165 rakennemuutoksesta. Kaupunkien tekemillä ratkaisuilla on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen

166 torjunnassa ja siihen sopeutumisessa sekä ympäristöongelmien ratkaisemisessa. Jo nyt yli puolet
167 maailman väestöstä asuu urbaaneilla alueilla ja suurin osa vuoden 2050 urbaanista
168 infrastruktuurista on vielä rakentamatta.

169 Rakennettua ympäristöä pitää kehittää ekologinen ja sosiaalinen kestävyys edellä. Tiivis,
170 joukkoliikenteeseen tukeutuva rakentaminen mahdollistaa miellyttävän elämän palveluiden
171 äärellä, uusien ratkaisujen tehokkaan käyttöönoton, ympäristön kannalta tehokkaan liikenteen ja
172 säästää viheralueita verrattuna hajautuneeseen rakentamiseen. Liikkumismuotojen pitää
173 muodostaa toisiaan tukeva liikennejärjestelmä, jonka ansiosta matkustaminen määränpähän
174 yhdistämällä eri kulkuneuvoja onnistuu vaivattomasti. Älykkäästi suunniteltu liikenne vähentää
175 päästöjä ja liikenteessä kulutettua aikaa. Liikenteen tulee perustua mahdollisimman pitkälle
176 kestäviin liikennemuotoihin, eli kävelyyn, pyöräilyyn ja julkiseen liikenteeseen. Pyöräilyn ja kävelyn
177 edistämällä on useita positiivisia vaikutuksia koskien esimerkiksi kansanterveyttä, ympäristön
178 tilaa ja viihtyisyyttä.

179 Harvaan asutuilla alueilla tulee tukea omavaraisuutta esimerkiksi lähienergian muodossa ja
180 erilaisten jakamispalveluiden käytössä. Maakuntakeskusten kasvua tulee tukea, sillä
181 kaupunkialueiden tasaisempi kasvu mahdollistaa resurssitehokkaan ja harkitusti suunnitellun
182 kaupunkikehityksen.

183 Kestävä rakentaminen edellyttää, että kiinnitetään huomioita rakennusten käyttöikään,
184 rakennusmateriaalien uusiokäyttöön, rakennusten kestävyys- ja terveellisyyteen sekä koko
185 elinkaaren aikaisiin ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin. Puurakentamisen esteet on poistettava ja
186 puukerrostalojen rakentamista edistettävä paljon nykyistä enemmän.

187 **Toimenpiteet:**

188 • Rajoitetaan fossiilisista lähteistä tuotettujen, ympäristölle haitallisten materiaalien käyttöä,
189 tavoitteena näistä materiaaleista kokonaan luopuminen.

190 • Edistetään puurakentamista kaavamääräyksillä sekä lisäämällä koulutusta ja tutkimusta.

191 • Rakentamisessa asetettua rakennuksen suunniteltua käyttöikää tulee merkittävästi pidentää,
192 tavoitteena elinkaareltaan rajoittamattomat rakennukset ja rakenneratkaisut.

193 • Edistetään energiatehokkuuden lisäämistä ja kaukolämmön käyttöä, sekä energiatehokkuutta
194 korjausrakentamisessa lainsäädännön ja tukien avulla. Energiaremonttien yhteydessä pidetään
195 huoli, ettei rakennuksen elinkaaripäästöt lisäänty tai käyttäjien terveys vaarannu.

196 • Asuntojen lämmöneristystä ja energiatehokkuutta edistäviä remontteja sekä öljylämmityksestä
197 pois siirtymistä tulee tukea.

198 • Uusia asuntoja tulee rakentaa ensisijaisesti olemassa olevan rakenteen sisään
199 täydennysrakentamalla.

200 • Edistetään julkisten tilojen iltakäyttöä ja helpotetaan toimistojen ja liiketilojen muuttamista
201 asuinkäyttöön, jotta rakennusten käyttöaste olisi korkeampi.

- 202 • Asuminen pitää suunnitella kestävien liikkumismuotojen varaan ja matkojen pituus minimoiden.
203 Valtionhallinnon tulee laatia ohjeistus hyväksyttävästä joukkoliikenteen minimipalvelutasosta
204 erityyppisillä alueilla.
- 205 • MAL-sopimuskausia tulee pidentää ja sitoa osaksi pitkän aikavälin valtakunnallista
206 liikennejärjestelmäsuunnitelmaa.
- 207 • Valtionhallinnon tulee aktiivisesti kehittää kaupungeissa sijaitsevia maaomistuksiaan asumisen,
208 työpaikkojen ja palveluiden luomiseksi.
- 209 • Suomeen tulee kehittää maanlaajuinen avoimiin rajapintoihin perustuva lippujärjestelmä ja
210 reittiopas, joka integroi kaikki liikennemuodot samaan sovellukseen.
- 211 • Valtionhallinnon tulee kaupunkiseuduilla rahoittaa ainoastaan kestävien liikennemuotojen
212 kehittämistä sekä välttämättömiä valtakunnallisia liikennehankkeita.
- 213 • Kaupunkiseutujen raideliikennettä tulee kehittää voimakkaasti ja pienempien paikkakuntien
214 välistä raideliikennettä on tuettava jo olemassa olevilla ratayhteyksillä.
- 215 • Kaukojunaliikenteen runkoreitit tulee kehittää suurnopeusjunille sopiviksi ja valtion tulee tukea
216 raideliikenteen kehittämistä.
- 217 • Jäämeren rataa ei tule rakentaa, sillä saamelaiden oikeudet eivät toteudu hankkeessa ja sen
218 ympäristövaikutus on negatiivinen.
- 219 • Kaupunkien on laadittava pyöräilyn kokonaissuunnitelma ja rakennettava yhtenäinen
220 pyöräreittiverkosto, joka yhdistää taajamat toisiinsa. Liikennehallinnon on aktiivisesti tuettava
221 kuntia tavoitteen saavuttamisessa.
- 222 • Fossiilisten polttoaineiden käyttöä liikenteessä on korvattava sähkövoiman ja biopolttoaineiden
223 käytöllä.
- 224 • Sähköautojen latauspaikkaverkoston laajentamista tulee tukea.
- 225 • Kotimaan lentokenttien valtiontuki on lopetettava muilta paitsi pohjoisen Suomen alueelta.
- 226 • Luovutaan rakentamisen pysäköintinormeista ja siirrytään markkinaehtoiseen
227 pysäköintipolitiikkaan.

228

229 **Tavoite 4: Ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä ruoantuotanto ja kulutus**

230 Maailman ruoantuotannon tila on hälyttävä. Riippuvuus fossiilisista polttoaineista, viljelykelpoisen
231 maan riittämättömyys, ilmastonmuutos, biopolttoaineiden viljelyn lisääntyminen sekä kauppaa
232 vääristävät tuet ja rajoitukset ovat kaikki osasyitä globaalin ruoantuotannon ongelmiin.

233 Tällä hetkellä maatalouden kasvihuonekaasupäästöt ovat 20 prosenttia Suomen päästöistä ja
234 globaalisti noin 30 prosenttia. Ruoantuotannon suuri hiilijalanjälki johtuu pääosin
235 eläintuotannosta, joka vaatii suuria määriä maapinta-alaa ja aiheuttaa metaani- ja
236 hiilidioksidipäästöjä. Muita maatalouden aiheuttamia ympäristöongelmia ovat hiilinielujen ja -
237 varastojen pieneneminen, maaperän köyhtyminen, korkea vedenkulutus, lannoitteista aiheutuvat
238 päästöt ja vesistöjen rehevöityminen. Maapallon maapinta-alasta noin 38 prosenttia on
239 maataloustoiminnan käytössä. Vaikka ruokaa tuotetaan määrällisesti riittävästi koko maapallon
240 ihmisten tarpeisiin, näkee noin 800 miljoonaa ihmistä nälkää. Ruoantuotannossa tulee huomioida
241 ympäristövaikutusten lisäksi myös globaali tasa-arvo ja sosiaalinen kestävyys. Ruoantuotannon
242 eettiset ja ekologiset ongelmat tuotantomaisissa tulee tiedostaa. Maailmankaupan tulee turvata
243 yhtäläiset mahdollisuudet kaikille maataloustuotteiden tuottajille. Ruokaa tulee tuottaa siellä,
244 missä se on resurssitehokkainta ja maailmankaupan vääristäviä tukia on purettava.

245 Maatalouden hiilensidontaa on parannettava uusilla menetelmillä ja ruokaa on tuotettava
246 mahdollisimman ympäristö- ja eläinystävällisesti. Ruoankulutuksen ilmastovaikutuksia voidaan
247 tehokkaimmin vähentää suosimalla kasviperäistä ruokaa ja minimoimalla hävikkiä. Kuljetusten ja
248 pakkausten ympäristövaikutukset ovat pieniä verrattuna ruoantuotantoon. Eläinperäisten
249 tuotteiden kulutuksesta on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan eroon kokonaan ja kotimaista
250 eläintuotantoa ohjattava tehokkaasti eettisempään, resurssiviisaampaan ja ravinnekiertoa
251 tehostavaan suuntaan. Eläimiä on kohdeltava itseisarvoisina olentoina, joille turvataan oikeus
252 hyvään elämään ja lajinmukaisten³ käyttäytymistarpeiden toteuttamiseen.

253 Suomen tulee pyrkiä ekologisen ja eettisen ruoantuotannon edelläkävijäksi. Kotimaisen, kestävän
254 ja kasvispohjaisen ruoan osuutta ruokavaliossa on edistettävä. Kestävä kasvisruoka on
255 terveellistä, eettistä, ekologista ja ilmastoystävällistä. Se edistää myös huoltovarmuutta ja
256 ruokaturvaa. Maataloudesta aiheutuu Suomessa nykyisin noin puolet sekä fosforin että typen
257 kuormasta, joka päättyy Itämereen ihmistoiminnan seurauksena. Rehevöittäminen on saatava
258 kuriin ja ravintoaineet paremmin kiertoon.

259 Ruoantuotannon turvaamiseksi on myös pidettävä huolta pölyttäjistä. Kulttuurimaisemien, kuten
260 niittyjen suojeleminen ja hyönteismyrkköjen käytön vähentäminen maataloudessa ovat tärkeitä keinoja
261 pölyttäjien suojelemiseksi.

262

263 **Toimenpiteet:**

264 • Luodaan järjestelmä hävikkiruuan kierrättämiseen ja hyödyntämiseen. Järjestelmän luomisen
265 jälkeen kaupat ja ravintolat veloitetaan osallistumaan hävikkiruuan hyödyntämiseen ja
266 kierrättämiseen.

267 • Edistetään ilmastovastuullista ruokakulttuuria, esim. kaupunkiviljelyn, korttelikeittiöiden,
268 ruokapiiritoiminnan ja kumppanuusmaatalouden sekä koulujen kummitilatoiminnan keinoin.

- 269 • Asetetaan ilmastopäästöihin perustuva kansallinen eläintuotevero ja edistetään eläintuoteveron
270 käyttöönottoa myös EU:ssa.
- 271 • Lakkautetaan eläintuotannon maataloustuet ja tuetaan eläintuottajien siirtymistä
272 kasviproteiinien tuotantoon.
- 273 • Myönnetään maataloustukia eettiselle, kestäväälle ja kasvispainotteiselle ruoantuotannolle.
- 274 • Tuetaan maatilojen tuottamia ekosysteemipalveluja, kuten hiilinieluja, puhtaan veden lähteitä,
275 ravinteiden kierrätystä, pölytystä ja luonnon monimuotoisuuden edistämistä.
- 276 • Tuetaan kotimaisia, ekologisia kasviproteiinien tuotannon innovaatioita ja edistetään myös
277 niiden vientiä ulkomaille.
- 278 • Julkisissa hankinnoissa tulee lisätä kotimaisen lähi- ja luomuruoan osuutta ja painottaa
279 elintarvikkeiden ympäristöystävällisyyttä ja reilua kauppaa.
- 280 • Tehdään kasvisruoasta oletusvaihtoehto kaikessa julkisen puolen ruokailussa.
- 281 • Edistetään ja suositaan viljelykasvien geneettistä monimuotoisuutta vaihtelevassa ilmastossa.
- 282 • Varaudutaan ilmastokriisin vaikutuksiin maataloudessa purkamalla geenitekniiikan käytön
283 regulaatiota kasvinjalostuksessa.
- 284 • Lisätään neuvontaa sekä palko- ja muiden proteiinipitoisten kasvien viljelyä ja jalostusta
285 elintarvikkeiksi.
- 286 • Edistetään lihalle vaihtoehtoisten valkuaisen lähteiden tutkimusta, tuotantoa ja käyttöä.
- 287 • Edistetään ruoan tarjontaa ja viljelyä satokausien mukaisesti.
- 288 • Edistetään tuotteiden myyntiä uudelleen käytettäviin pakkauksiin joustavammalla sääntelyllä.

289

290 **Elinvoimaiset ekosysteemit**

291 Luonnolla on ihmisestä riippumaton itseisarvo. Luonnon monimuotoisuuden väheneminen on
292 ilmastonmuutoksen ohella maailman suurin ympäristöongelma. Elinvoimaiset ekosysteemit ovat
293 edellytys kaikelle elämälle tällä planeetalla. Ihminen aiheuttaa nykyisellä toiminnallaan
294 ekosysteemien, eliölajien sekä geneettisen monimuotoisuuden köyhtymistä muun muassa
295 pirstomalla elinympäristöjä. Luonnon monimuotoisuuden säilyminen vaikuttaa myös
296 ekosysteemien kykyyn tuottaa ihmisille välttämättömiä ekosysteemipalveluja, kuten puhdasta
297 vettä ja ilmaa, ravintoa ja tärkeitä materiaaleja. Luonnon monimuotoisuudella on myös positiivisia
298 vaikutuksia ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen.

299

300 **Yleiset toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi:**

- 301 • Turvataan luonnon monimuotoisuus YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteiden mukaisesti.
- 302 • Tunnustetaan olemassaolevien suojelualueiden merkitys ja turvataan niiden säilyminen myös
303 tulevaisuudessa.
- 304 • Tehdään uusien kansallispuistojen perustamisesta pitkän aikavälin strategia, jota voidaan
305 toteuttaa suunnitelmallisesti hallituskausien yli.
- 306 • Uudistetaan ympäristönsuojelulaki velvoittamaan ekologinen kompensatio luonnon
307 monimuotoisuutta heikentäviltä toimilta, jottei ekosysteemien tila kokonaisuudessaan heikentyisi.
308 Ekologista kompensatiota ei kuitenkaan tule käyttää olemassa olevien luonnonsuojelualueiden
309 osalla, sillä ne on säilytettävä koskemattomina.
- 310 • Kohdennetaan aktiivisia suojelu- ja hoitotoimia luonnon monimuotoisuuden kannalta
311 arvokkaimmille ydin- ja yhteysalueille. Luonnonsuojelun ydin- ja yhteysalueiden määrittely
312 tuodaan selkeästi ja maakuntia velvoittavasti valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT).
- 313 • Kielletään malmien etsintä kansallispuistoissa ja luonnonsuojelualueilla. Malminetsintä on
314 suojelualueilla tarpeetonta, koska kaivostoiminta niillä on kiellettyä.

315

316 **Tavoite 1: Vesistöjen rehevöityminen ja saastuminen kuriin**

317 Rehevöityminen uhkaa Suomen vesistöjen monimuotoisuutta ja virkistyskäyttöä. Vesistöjen
318 rehevöityminen aiheutuu maa- ja metsätalouden hajakuormituksesta sekä tehtaiden ja laitosten
319 pistekuormituksesta.

320 Maa- ja metsätalouden fosfori- ja typpipitoiset ravinteet sekä eloperäiset ainekset valuvat
321 vesistöihin aiheuttaen rehevöitymistä niin sisävesillä kuin Itämeressäkin. Suurimpia typen ja
322 fosforin päästölähteitä ovat asutus, maa- ja metsätalous sekä ilmaperäiset laskeumat. Vesistöjen
323 rehevöityminen vapauttaa lisää fosforia maaperästä, mikä pahentaa tilannetta edelleen.
324 Rehevöityminen johtaa runsaasti leväsiintymiin, pohjien happikatoon, muutoksiin
325 eliöyhteisöissä ja lajiston yksipuolistumiseen.

326 Vesistöjen saastumista aiheutuu myös teollisuuden onnettomuuksien ja virhearvioinnin
327 seurauksena. Tiukka ympäristövalvonta ja toimiva ympäristöhallinto ennaltaehkäisevät
328 huolimattomuudesta tai välinpitämättömyydestä aiheutuvia onnettomuuksia.

329 Itämeren rehevöitymisen ja saastumisen ehkäisemiseksi tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä.
330 Itämeren suojelukomission HELCOM:in ja EU:n kautta tehdään paljon merkittävää työtä Itämeren
331 tilan parantamiseksi. Suomessa suurimmat haasteet liittyvät maatalouden hajakuormituksen
332 vähentämiseen ja typenpoistoon yhdyskuntajätevesistä.

333 **Toimenpiteet:**

- 334 • Ehkäistään piste- ja hajakuormitusta jo niiden alkulähteiltä.
- 335 • Panostetaan suojavaikkyysalueisiin peltojen ja vesistöjen välille.
- 336 • Edistetään hulevesien hallintaa kaupungeissa osana vesistöjen suojelua, ilmastonmuutokseen
337 sopeutumista ja kaupunkien vihersuunnittelua.
- 338 • Suositetaan luonnonperäisiä lannoitteita keinolannoitteen sijaan.
- 339 • Kunnostetaan pahasti rehevöityneitä vesistöjä.
- 340 • Edistetään tiukkoja päästörajoitteita kansainvälisissä sopimuksissa ja direktiiveissä Itämeren
341 rannikkokaupungeille.
- 342 • Otetaan käyttöön tehostettu typenpoisto kaikissa Suomen rannikkokaupunkien
343 jätevedenpuhdistamoissa.
- 344 • Kehitetään ja otetaan käyttöön uusia jätevedenpuhdistusteknologioita ravinteiden, muiden
345 kemikaalien ja mikromuovien poiston tehostamiseksi.
- 346 • Luovutaan avohakkuista vesien- ja ilmastonuojelun edistämiseksi.
- 347 • Rajoitetaan meriliikenteen pakokaasujen typpipäästöjä eikä rakenneta uusia laivaväyliä
348 Itämerelle.
- 349 • Lisätään öljyntorjuntayksiköiden määrää Itämerellä.
- 350 • Varmistetaan pohjavesien suojelusuunnitelmilla ja -toimenpiteillä puhtaan juomaveden
351 riittävyys.

352

353 **Tavoite 2: Ehkäistään maaperän pilaantumista ja köyhtymistä**

354 Tehomaataloudessa käytetyt keinolannoitteet aiheuttavat maaperän köyhtymistä, mikäli
355 ravinteiden palautumisesta maaperään ei pidetä huolta. Maaperän köyhtyminen haittaa
356 maataloutta ja on uhka ruoantuotannolle.

357 Suomessa on arviolta noin 23 000 pilaantunutta maa-alueita. Pilaantuneella alueella on ihmisen
358 toiminnan seurauksena haitallisia aineita, jotka aiheuttavat merkittävää riskiä ympäristölle tai
359 ihmisten terveydelle. Haitallisten aineiden joutuminen maaperään tapahtuu erilaisten
360 onnettomuuksien, vahinkojen tai pitkän ajan kuluessa tapahtuneiden vähittäisten päästöjen
361 seurauksena. Aineet saattavat kulkeutua maaperästä edelleen pohjaveteen ja vesistöihin.
362 Pilaantuneita maaperiä hoidetaan yleensä poistamalla mekaanisesti saastunut maa.
363 Luonnonmukaisia keinoja, kuten biopuhdistusta hyödyntäen voidaan kuitenkin puhdistaa
364 pilaantuneita maaperiä kasvien ja mikrobien avulla.

365 Maaperän ja vesistöjen happamoitumista aiheuttaa energiantuotannosta ja teollisuuden sekä
366 liikenteen polttoaineista vapautuvista oksideista, kuten rikkidioksidista. Maaperän typpimäärää
367 nostavat myös lannoitteet. Maaperän happamoituminen vaurioittaa useita kasveja. Suurin osa
368 Suomen happamasta laskeumasta tulee Suomen rajojen ulkopuolelta.

369 **Toimenpiteet:**

370 • Ennaltaehkäistään maaperän pilaantumista tehokkaalla riskienhallinnalla.

371 • Kunnostetaan pilaantuneet maa-alueet.

372 • Maanviljelyssä tulee huomioida maaperän kunnon parantaminen palauttamalla ravintoaineita
373 maaperään.

374 • Saastuneiden maaperien kunnostuksessa tulee ottaa käyttöön biologisia menetelmiä, kuten
375 biopuhdistusta.

376 • Happamoitumista on ehkäistävä teollisuuden päästöjä puhdistamalla ja happaman laskeuman
377 määrää on pyrittävä vähentämään kansainvälisin sopimuksin ja rajoittein.

378

379 **Tavoite 3: Suojellaan metsät ja suot**

380 Suomen metsäluonto on uhattuna. Tehometsätalous on suurin syy metsiemme
381 monimuotoisuuden hupenemiseen. Tällä hetkellä noin kolmannes kaikista uhanalaisista lajeista
382 on metsälajeja. Kangasmetsien luontotyypeistä lähes kaksi kolmannesta on uhanalaisia ja lähes
383 kaikki lehtoluontotyypit ovat myös uhanalaisia.

384 Metsätalouden toimenpiteet ovat vähentäneet tiettyjen elinympäristöjen, kuten vanhojen metsien
385 määrää ja heikentäneet niiden laatua. Tehometsätalouteen kuuluvat avohakkuut eivät myötäile
386 luonnonmukaista metsien uusiutumista ja heikentävät metsiemme monimuotoisuutta. Ne
387 vähentävät myös metsiemme monikäyttöä. Uudistus- ja kunnostusojitukset muuttavat metsien
388 vesitaloutta ja vedenkiertoa, aiheuttavat ylimääräisten ravinteiden valumista vesistöihin ja
389 tuhoavat soisia luontotyyppisiä, kuten uhanalaisia runsaspuustoisia korpia. Kestävän
390 metsätalouden tukijärjestelmä Kemera on uudistettava, jotta se vastaa paremmin metsäluonnon
391 suojelun tarpeeseen. Yksityisten metsien vapaaehtoisen suojelun ohjelmaa METSOa tulee
392 laajentaa ja kehittää tehokkaammaksi. Julkisesti kerätty metsätieto tulee olla yhteiskunnan,
393 erityisesti ympäristöhallinnon ja tutkijoiden hyödynnettävissä.

394 Suomen alkuperäisistä soista alle puolet ovat enää luonnontilaisia metsätalouden
395 ojitustoimenpiteiden vuoksi. Kolmasosa soiden ojituksista on todettu taloudellisesti
396 hyödyttömiksi. Noin puolet suoluontotyypeistämme ovat uhanalaisia. Eniten uhanalaistuneet ovat
397 korpiset, lettoiset ja lähteiset tyypit.

398

399 **Toimenpiteet:**

- 400 • Suojellaan vanhat metsät ja turvataan lahopuiden määrä metsissä.
- 401 • Uudistetaan metsälakia siten, että metsätalous on ekologisesti kestävä ja monimuotoisuutta
402 säilyttävää.
- 403 • Luovutaan energiaturpeen tuotannosta vuoteen 2025 mennessä eikä raivata enää uusia alueita
404 tuotantoalueiksi.
- 405 • Muutetaan metsätalouksikäytössä olevien turvemaiden uudis- ja kunnostusojitukset
406 luvanvaraisiksi ja edellytetään suunnitelma riittävästä toimista ravinteiden ja kiintoaineen pääsyn
407 estämisestä vesistöihin.
- 408 • Metsätalouden ympäristötukia pitää ohjata etenevissä määrin soiden ennallistamistöihin sekä
409 runsaspuustoisten korpien suojelusta aiheutuviin kuluihin.
- 410 • Siirrytään avohakkuista jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen menetelmiin valtion metsien
411 hoidossa ja lisätään metsänomistajien ohjausta luonnon monimuotoisuutta ylläpitävän
412 metsänkäsittelyn yleistämiseksi.
- 413 • METSO-ohjelmaa tulee laajentaa koskemaan kaikkia elinympäristötyyppejä ja sen rahoitusta on
414 lisättävä merkittävästi.
- 415 • Kasvatetaan valtion metsien keski-ikää ja kartoitetaan sekä suojellaan kaikki METSO-ohjelman
416 luonnontieteellisten valintaperusteiden arvoluokkien I ja II mukaiset metsät
417 luonnonsuojelullisesti toimivina kokonaisuuksina.
- 418 • Lakkautetaan luonnolle haitalliset tuet, kuten kunnostusojitusten tuet, ja kohdennetaan ne
419 uudelleen Kemera:n ympäristötukeen sekä metsäluonnon hoitohankkeisiin.
- 420 • Valtion metsäkeskusten keräämän metsätietojärjestelmän tiedot on vapautettava avoimesti
421 kaikkien saataville.
- 422 • Arvokkaiden kohteiden säilymisen ja metsälain noudattamisen seuranta on siirrettävä
423 metsäkeskuksilta riippumattoman arvioijan, kuten alueellisen ympäristöviranomaisen tehtäväksi.
- 424 • Energiapuun ja biomassan korjuulle metsistä on luotava Euroopan unionin laajuiset
425 kestävyyskriteerit.
- 426 • Vältetään metsien liikalannoitusta rehevöittävien vaikutusten minimoimiseksi.
- 427 • Toteutetaan laajamittainen suoluonnon ennallistamisohjelma.
- 428 • Soidensuojelualueverkostoa on täydennettävä erityisesti Etelä-Suomessa.
- 429
- 430

431 **Tavoite 4: Eläinten oikeudet politiikan keskiöön**

432 Eläinten itseisarvo tulee tunnustaa eikä eläimiä tule riistää ihmisen vuoksi. Eläinten oikeudet eivät
433 toteudu riittäväällä tasolla Suomessa, ja siksi eläinsuojelulaki on uudistettava kunnianhimoiseksi ja
434 eteenpäinkatsovaksi. Eläimillä tulee olla oikeus lajityypilliseen hyvään elämään ja niiden elintason
435 tulee täyttää eläinten fysiologiset- ja perustarpeet. Eläimiä koskevan päätöksenteon tulee
436 perustua tutkittuun tietoon eläinten hyvinvoinnista. Eläinten kaltoinkohtelu tulee ottaa vakavasti
437 ja siihen tulee puuttua tehokkaasti sekä ennaltaehkäisevästi.

438 **Toimenpiteet:**

- 439 • Perustetaan eläinasiavaltuutetun virka.
- 440 • Siirretään eläinasiat maa- ja metsätalousministeriöstä ympäristöministeriöön.
- 441 • Kielletään turkistarhaus välittömästi. Tuetaan turkistarhaajia uudelleen kouluttautumisessa.
- 442 • Edellytetään lemmikin huoltajalta näyttöä kyseisen eläinlajin tuntemuksesta ja hoidosta
443 kurssilla, kokeella tai muulla keinolla.
- 444 • Lemmikkien jalostuksessa tulee keskittyä eläinten hyvinvoinnin parantamiseen. Ylijalostettujen
445 rotujen jalostus tulee kieltää lailla.
- 446 • Eläinlääkäripalvelujen arvonlisäverokantaa tulee yhtenäistää ihmisten lääkäripalvelujen kanssa
447 samalle viivalle, jotta eläimen huoltajan tai eläimestä huolehtivan yhdistyksen taloudellinen
448 tilanne ei estä eläimen terveydestä huolehtimista.
- 449 • Veloitetaan kuntia tai hyvinvointialueita järjestämään löytöeläinten kuljetus löytöeläintaloille.
- 450 • Kielletään verkkokalastus Saimaalla saimaannorppien suojelemiseksi.
- 451 • Kielletään pyydystä ja päästä -kalastus.
- 452 • Kielletään metsästyskilpailut ja eläinten kasvattaminen metsästettäväksi. Kielletään luolapyynti
453 ja pienpetorautojen käyttö. Asetetaan metsästykselle ikäraja.
- 454 • Eläinten veden saanti sekä ulkoilumahdollisuudet on turvattava lailla.
- 455 • Kielletään kaikkien häkkien, parsinavettojen ja muiden liikkumista rajoittavien rakenteiden
456 käyttö vuoteen 2025 mennessä.
- 457 • Porsaiden kirurgisessa kastraatiossa rauhoittaminen ja toimenpidealueen puuduttaminen tulee
458 olla edellytys toimenpiteelle.
- 459 • Kielletään nopeakasvuisten broilerien kasvatus.
- 460 • Eläinten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi kameravalvonta tulee säätää pakolliseksi
461 kaikissa teurastamoissa. Videomateriaalia on käytävä läpi säännöllisesti valvontaviranomaisten
462 toimesta.

463 • Tuetaan vaihtoehtoisten tutkimusmenetelmien kehittämistä eläinkokeille, jotta eläinkokeista
464 voidaan luopua myös lääketieteellisissä tarkoituksissa.

465 **Tavoite 5: Lisätään lajien suojelun keinoja**

466 Ihminen on toiminnallaan aiheuttanut kuudennen sukupuuttoaalton. Suurimmat syyt eliölajien
467 sukupuutolle ovat elinympäristöjen muutos, pirstoutuminen ja häviäminen, ylikalastus merissä
468 sekä tulokas- ja vieraslajit. Ilmastonmuutos kiihdyttää useita edellä mainituista prosesseista.

469 Suomessa on arvioitu olevan noin 45 000 eliölajia, joista yli puolet on puutteellisesti tunnettuja.
470 Eryteisesti selkärangattomia, sieniä, sammalia, jäkäliä ja vesieliöitä tunnetaan huonosti. Lajien
471 uhanalaisuuden ja elinympäristöjen suojelu tarpeen arviointi on jäänyt puutteelliseksi, sillä lajien
472 kartoitus ei ole ollut kattavaa. Suomessa joka kymmenes laji on uhanalainen ja luontotyypeistä
473 puolet on todettu uhanalaisiksi. Uhanalaisimpiin luontotyyppeihin kuuluvat perinnebiotoopit ovat
474 vähentyneet radikaalisti viimeisen 50 vuoden aikana maataloudessa tapahtuneiden muutosten ja
475 perinnemaisemien umpeutumisen seurauksena.

476 **Toimenpiteet:**

477 • Rahoitetaan uhanalaisten lajien levinneisyyden ja ekologian selvittämistä ja varmistetaan
478 lajitietokeskuksen riittävä rahoitus.

479 • Toteutetaan uhanalaisten lajien suojelun toimenpideohjelman toimet. Kielletään uhanalaisten
480 lajien metsästys.

481 • Helpotetaan vapaaehtoisten tekemien lajihavaintojen luonnonsuojelukäyttöä kehittämällä
482 tietojärjestelmiä ja yhteistyötä viranomaisten kanssa.

483 • Tehostetaan perinnebiotooppien suojelua.

484 • Lisätään sisävesialueiden suojelua niiden monimuotoisuuden säilyttämiseksi.

485 • Uudistetaan vesivoimayhtiöiden ympäristö- ja kalatalousvelvoitteet ja laitetaan ne täytäntöön
486 voimaloiden aiheuttamien ympäristöhaittojen kompensoimiseksi.

487 • Ehkäistään uusien vieraslajien leviämistä ja pyritään minimoimaan vakiintuneiden vieraslajien
488 haittavaikutuksia.

489

490 **Tavoite 6: Turvataan kaupunkien ja taajamien elinvoimainen luonto**

491 Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen kuuluu myös taajama- ja kaupunkialueille.
492 Monimuotoisuus ja lajien liikkuminen edellyttää kattavia ja yhtenäisiä viheralueverkostoja.
493 Perusverkoston kaupunkiluonnolle muodostavat kaupunginosapuistot ja kaupunkimetsät.
494 Viherinfrastruktuurilla ja kaupunkipuistoja villiinnyttämällä voidaan myös lisätä monimuotoisuutta
495 kaupungeissa. Monimuotoinen kaupunkiluonto tukee myös ihmisten terveyttä. Luonnossa

496 liikkumisella ja erilaisille mikrobikannoille altistumisella on tutkitusti positiivisia vaikutuksia
497 stressin lievittämisessä ja verenpaineen alentamisessa sekä allergioiden ja
498 autoimmuunisairauksien vähenemisessä. Monimuotoinen ja riittävä luontoympäristö tulee taata
499 kaikille taajamista suuriin kaupunkikeihin myös kaupungistumisen ja maankäytön muutospaineen
500 edetessä.

501 **Toimenpiteet:**

- 502 • Asemakaavoissa täytyy turvata arvokkaat luontokohteet ja -alueet sekä yhteydet viheralueiden
503 välillä.
- 504 • Kaupunkien keskusta-alueista vähintään 10 % maapinta-alasta on oltava viheralueita tai veden
505 läpäiseviä pintoja. Keskusta-alueen ulkopuolella osuuden on oltava suurempi.
- 506 • Edellytykset lajien liikkumisen ja säilymisen kannalta turvataan viherkäytävillä ja tarvittaessa
507 viherrakentamisella.
- 508 • Edistetään hankkeita, joissa asukkaat pääsevät itse suunnittelemaan tulevaa kotiaan ja
509 elinympäristöään.
- 510 • Edistetään kaupunkiviljelyä kaupunkilaisten luontokokemusten lisäämiseksi. Perustetaan
511 kaupunkialueille lisää ryhmäpuutarha-alueita ja viljelypalstoja.
- 512 • Edistetään vertikaalista ja horisontaalista viherinfrastruktuuria, kuten esimerkiksi viherkattoja ja
513 -seiniä.
- 514 • Ehkäistään uusien vieraslajien leviämistä ja pyritään minimoimaan vakiintuneiden vieraslajien
515 haittavaikutuksia.
- 516 • Kaupunkien vihersuunnittelussa vieraslajien käyttöä tulee välttää.
- 517 • Kaupunkimetsien metsienkäsittelyä muutetaan luonnonmuokaisemmaksi biodiversiteetin
518 turvaamiseksi esimerkiksi jättämällä metsiin enemmän lahoppua.
- 519 • Kaupunkiluontoa tulee hoitaa virkistys- ja opetuskäyttöä ajatellen.

520

521 **Elinkelpoinen ilmasto**

522 Ilmastonmuutos on yksi aikamme suurimmista ja vaikeimmista ympäristöongelmista. Maapallon
523 keskilämpötilan nopea nousu saattaa ajaa ilmastosysteemin kriittisten kynnyksarvojen yli, mitkä
524 käynnistävät uusia ennalta-arvaamattomia muutoksia ympäristön toiminnassa ja saattavat
525 kiihdyttää lämpenemistä entisestään. Ilmastonmuutos tapahtuu niin nopeasti, että useilla kasvi-
526 ja eläinlajeilla tulee olemaan vaikeuksia selviytyä ja niiden riski hävitä sukupuuttoon kasvaa.

527 Ilmastonmuutosta ei enää voida täysin pysäyttää, mutta sitä tulee hillitä kaikin keinoin ja sen
528 vaikutuksiin tulee varautua ja sopeutua ajoissa. Ilmastonmuutoksen hillitseminen vaatii

529 kansainvälistä yhteistyötä ja tarvitaan merkittäviä muutoksia niin energijärjestelmässämme kuin
530 elämäntavassamme. Kasvihuonekaasupäästöjä tulee vähentää radikaalisti ja hiilinieluja sekä -
531 varastoja tulee kasvattaa voimakkaasti.

532 Altistuminen pienhiukkaspäästöille ovat vakava uhka ihmisten terveydelle ja luonnolle.
533 Ilmansaasteet on saatava kuriin kaupungeissa.

534

535 **Tavoite 1: Ilmastonmuutosta on torjuttava kaikin keinoin**

536 Ilmastonmuutosta on torjuttava kaikin mahdollisin keinoin, jotta maapallon keskilämpötilan
537 nousu saadaan pysäytettyä 1,5: een tai edes 2: een asteeseen. Suomen tulee asettaa
538 kunnianhimoiset päästötavoitteet omille päästöilleen ja ajaa samaa asiaa kansainvälisissä
539 neuvotteluissa.

540 Ilmastonmuutosta aiheuttavat kasvihuonekaasupäästöt tulevat suurimmilta osin
541 energiasektorilta, lisäksi päästöjä aiheuttavat maankäytön muutokset ja metsätalous, maatalous,
542 teollisuusprosessit, jätehuolto sekä lentoliikenne ja merenkulku. Päästöttömän
543 energijärjestelmän kehittämisen lisäksi tarvitaan ilmastonäkökulmaa kulutuksesta
544 ruoantuotantoon. Teknologisten ratkaisujen lisäksi tarvitaan yhteiskunnallista muutosta kohti
545 kestävä elämäntapaa tukevaan yhteiskuntaan, jossa kulutus on kohtuullista ja liikkuminen ja
546 asuminen vähäpäästöistä. Ilmastokasvatus on myös tärkeässä asemassa. Lisäksi hiilinielujen ja -
547 varastojen kasvattaminen on tärkeää, jotta enemmän hiiltä saadaan sidottua ilmakehästä.

548

549 **Toimenpiteet:**

- 550 • Suomen tulee olla hiilineutraali 2030.
- 551 • Fossiilisista energiantuotantomuodoista on päästävä irti 2035.
- 552 • Fossiilisen energian ja ympäristölle muuten haitallisista yritystuista tulee luopua 2020
553 mennessä.
- 554 • Metsien hakkuita ei tule kasvattaa ja uusia turvekenttiä ei tule avata.
- 555 • Ilmastonmuutoksen torjunta on otettava huomioon kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.
- 556 • Kaikkien kuntien tulee tehdä oma ilmastostrategia päästöjen vähentämiseksi.
- 557 • Kulutusta tulee vähentää ja sen tulee pohjautua kiertotalouteen.
- 558 • Energia on tuotettava päästöttömillä ja kestävillä tavoilla.
- 559 • Kulutuksen ja palveluiden päästöt tulee huomioida verotuksessa.
- 560 • Korkeita päästöjä tuottavaa teollisuutta ja liikkumismuotoja tulee verottaa rajusti.

561 • Sähköverkkoa ja sähkönsiirto mahdollisuuksia on laajennettava Euroopan sisällä.

562 • Hiilinieluja ja -varastoja on kasvatettava.

563 **Tavoite 2: Ilmastonmuutokseen on sopeuduttava**

564 Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on varauduttava kaikkialla yhteiskunnassa. Ilmastonmuutoksen
565 vaikutukset jakautuvat epätasaisesti eri puolille maapalloa. Rikkaiden maiden on kannettava
566 globaalia vastuuta aiheuttamistaan päästöistä tukien köyhien kehittyvien maiden sopeutumista
567 ilmastonmuutokseen.

568 Ilmaston lämpeneminen tulee aiheuttamaan jäätiköiden sulamista, merenpinnan nousua,
569 äärimmäisiä sääolosuhteita ja lisääntyvää kuivuutta, mikä tulee vaikuttamaan ennalta-
570 arvaamattomilla tavoilla miljoonien ihmisten elämään, elinkeinoihin ja terveyteen. Suomessa
571 ilmastonmuutos tulee todennäköisesti lisäämään sademääriä, tulvariskiä, myrskyjä, helleaaltoja
572 ja muita sään ääriolosuhteita. Ilmastopakolaisuuden vaikutukset tulevat näkymään Suomessa.

573 **Toimenpiteet:**

574 • Erillinen ilmastokatastrofirahasto on perustettava.

575 • Toteutetaan päämäärätietoisesti kansallista ilmastonmuutoksen sopeutumisen strategiaa ja
576 siinä määriteltyjä sopeutumishankkeita.

577 • Uusissa infrastruktuuri- ja rakennushankkeissa on huomioitava ilmastonmuutoksen vaikutukset,
578 kuten lisääntyvät sään ääri-ilmiöt.

579 • Kasvavaan ilmastopakolaisuuteen on varauduttava sekä edistettävä pakolaisten integraatiota
580 yhteiskuntaan.

581 • Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa on vaadittava enemmän tukea kehittyvien maiden
582 ilmastonmuutoksen sopeutumistoimiin.

583

584 **Tavoite 3: Energiaratkaisujen on oltava päästöttömiä ja kestäviä**

585 Nykyinen yhteiskuntamme on rakennettu fossiilisen energian varaan, mikä on kestämatöntä niin
586 ilmaston lämpenemisen kuin luonnonvarojen ehtymisen kannalta. Energijärjestelmä tulee
587 muuttaa päästöttömäksi ja uusiutuvaan energiaan perustuvaksi. Kaikesta fossiilisen energian
588 käytöstä tulee luopua ja se tulee pyrkiä korvaamaan muulla kuin bioperäisillä polttoaineilla. Niissä
589 kohteissa, joissa biomassan polttamista ei voida korvata muulla vaihtoehdolla, tulee huomioida
590 todelliset käytöstä johtuvat päästöt. Suomen tulee investoida päästöttömiin energialähteisiin ja
591 lisätä päästöttömän teknologian vientiä.

592 Energiainfrastruktuuria on kehitettävä hajautetun ja avoimen energiaverkon suuntaan. Samaan
593 aikaan tarvitaan toimia energiankulutuksen vähentämiseksi ja energiatehokkuuden lisäämiseksi
594 kaikkialla yhteiskunnassa.

595 Liikkuminen tulee sähköistää ja sähkön tuotannon tulee pohjautua päästöttömiin
596 energianlähteisiin. Sähkönkulutuksen joustavuutta on lisättävä, jotta joustamattomista ja
597 vaihtelevista sähköntuotantotavoista saadaan suurin hyöty. Sähkön pientuottajien tulee voida
598 myydä tuottamansa sähkö verkkoon. Ydinenergian uusia sovellutuksia voidaan edistää osana
599 vähähiilistä energiapalettia uusiutuvien energiantuotantomuotojen ohella erityisesti tulevina,
600 ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta kriittisimpinä vuosikymmeninä. Pitkällä tähtäimellä tulee
601 siirtyä kokonaan uusiutuviin ja päästöttömiin energiaratkaisuihin.

602 **Toimenpiteet:**

603 • Luovutaan turpeesta ja kivihiiilestä energiamuotoina 2020-luvulla ja maakaasusta 2030-luvulla.

604 • Päästökaupan rinnalla otetaan käyttöön asteittain tiukentuva normi, joka rajoittaa
605 hiilidioksidipäästöjä suhteessa tuotetun energian määrään. Kivihiiilestä luopumista vauhditetaan
606 kohdennetulla vero-ohjauksella, joka vähentää erityisesti kaupunkien yhteistuotannon päästöjä
607 nopeasti.

608 • Tuetaan uusiutuvan ja päästöttömän energian tuotantoa ja kehitystä.

609 • Tehdään energian pientuotannosta kannattavaa keventämällä verotusta ja avaamalla
610 energiaverkko.

611 • Kehitetään sähköverkkoa älykkääseen ja joustavaan suuntaan.

612 • Poistetaan kaukolämpöverkkoon liittymisen pakko kaavoituksesta ja avataan
613 kaukolämpöverkko.

614 • Integroidaan kaavoitukseen energiasuunnittelua alueellisesti, jotta maalämpöä ja hukkalämpöä
615 voidaan hyödyntää tehokkaasti lämmityksessä.

616 • Lisätään rakennusmääräyksiin aurinkopaneelien ja maalämpöjärjestelmien asentaminen niille
617 soveltuville paikoille.

618 • Tuotantolaitosten ja rakennusten energiatehokkuutta on parannettava vähintään 40 % vuoden
619 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä.

620 • Ohjataan ihmisiä energiankulutuksen vähentämiseen taloudellisin ja informaatioon ja
621 älyteknologiaan perustuviin ohjauskeinoin.

622

623

624

625 **Tavoite 4: Kasvatetaan hiilinieluja ja -varastoja**

626 Suomen hiilinieluja ja -varastoja tulee kasvattaa, jotta hiiltä saadaan sidottua ilmakehästä
627 päästöjen kompensoimiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä metsien ja turvemaiden
628 hiilensidontakyvyn turvaamista ja parantamista. Hiilinieluja tarvitaan myös lisää, jotta on
629 mahdollista saavuttaa negatiiviset nettopäästöt 2030-luvulla. Metsien hiilinieluille ja -varastoille
630 on asetettava tavoite, joka tukee ilmastonmuutoksen hillintää Pariisin ilmastopimuksen
631 tavoitteisiin pääsemiseksi.

632 **Toimenpiteet:**

- 633 • Pienennetään Suomen hakkuutavoitteita.
- 634 • Laaditaan toimenpideohjelma metsien maaperän hiilivarastojen vahvistamiseksi.
- 635 • Ennallistetaan heikkotuottoiset ojitetut metsät takaisin suoalueiksi.
- 636 • Siirrytään jatkuvaan metsänkasvatukseen rehevillä turvemaidella ja luovutaan
637 maanmuokkauksesta.
- 638 • Edistetään puurakentamista.
- 639 • Kasvatetaan metsiemme keski-ikää.
- 640 • Luovutaan avohakkuista valtion mailla ja kannustetaan myös yksityisiä metsänomistajia jatkuvan
641 kasvatuksen metsänhoitoon.

642

643 **Tavoite 5: Turvataan puhdas hengitysilma**

644 Altistuminen hiukkasmaisille ilmansaasteille on vakava terveysongelma. Pitkäaikainen
645 altistuminen pienhiukkasille aiheuttaa Suomessa noin 1800 ennen aikaista kuolemaa vuodessa.
646 Suurimmat päästölähteet pienhiukkaspäästöille ovat tieliikenne, energiantuotanto- ja
647 teollisuuslaitokset sekä puun pienpoltto. Altistuminen hiukkasmaisille ilmansaasteille aiheuttaa
648 kaikista ympäristökijöistä eniten terveyshaittoja kehittyneissä maissa.

649 **Toimenpiteet:**

- 650 • Sähköistetään moottoriajoneuvoliikenne.
- 651 • Rajoitetaan voimakkaasti yksityisautoilua kaupunkialueilla ja suunnitellaan kaupunkeja
652 joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen ehdoilla.
- 653 • Lisätään kaupunkien viheralueita, viherinfrastruktuuria ja kaupunkikasvillisuutta.
- 654 • Tiukennetaan teollisuuslaitosten päästöjen puhdistusnormeja.
- 655 • Rajoitetaan puun pienpolttoa määräyksin.

656 **Vihreän ympäristöpolitiikan keinot**

657 Ympäristöongelmien ehkäisemiseksi, hillitsemiseksi sekä luonnonsuojelun edistämiseksi
658 tarvitaan poliittisia päätöksiä ja aktiivista toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Julkisen vallan ja
659 kansainvälisen yhteistyön ohella on tärkeää huomioida yritysten, yksilöiden ja kansalaisjärjestöjen
660 vaikutuskeinojen tukeminen. Tavoitteena on, että jokaisen yksilön, jonka elämää tai toimintaa
661 muutos koskee, tulee saada osallistua ja vaikuttaa muutosprosessin täytäntöönpanoon. Eri
662 toimijoiden välistä yhteistyötä tarvitaan poliittisten keinojen ymmärrettävyyden,
663 hyväksyttävyyden ja toimivuuden parantamiseksi.

664 Nykyinen ympäristöpolitiikka on riittämätöntä biodiversiteetin köyhtymisen ja ilmastonmuutoksen
665 aiheuttamien ongelmien ratkaisemisen osalta. Ympäristövaikutukset tulee huomioida kaikessa
666 poliittisessa päätöksenteossa. Tarvitaan sekä määrätietoisia tavoitteita että riittäviä konkreettisia
667 toimenpiteitä. Tutkimukseen ja investointeihin on panostettava ja ilmastotyön ja
668 ympäristönsuojelun riittävä rahoitus taattava.

669

670 **Tavoite 1: Kunnianhimoiset ja oikeudenmukaiset kansainväliset** 671 **ympäristötavoitteet ja -sopimukset**

672 Ympäristöongelmat eivät katso valtioiden rajoja, vaan ne jakautuvat epätasaisesti ja ilmentyvät eri
673 tavoin maapallon eri osissa. Yhteisten ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan tiivistä yhteistyötä
674 toimijoiden välillä tavoitteiden asettamiseksi ja saavuttamiseksi. Päätöksiä tehdessä on otettava
675 huomioon globaali oikeudenmukaisuus, sillä valtioilla on vaihtelevat resurssit
676 ympäristöongelmien ehkäisemiseen sekä niihin sopeutumiseen. Kansainvälisessä
677 ilmastoyhteistyössä tulee huomioida eri kulttuurit ja tukea paikallisia ratkaisuja. Sitovalla
678 tuotanto- ja alihankintaketjujen seurannalla voidaan lisätä tietoa ympäristöongelmista.

679 Suomen tulee ajaa YK:n ympäristöjärjestön UNEP:n kehittämistä Maailman ympäristöjärjestöksi
680 (WEO), joka tukee kansainvälisten ympäristösopimusten laadintaa, seuranta ja toteuttamista,
681 toimii riitojen ratkaisuelimenä sekä integroi ympäristömääräykset osaksi kansainvälistä kauppaa
682 ja taloutta koskevia sopimuksia. WEO:n ympäristötuomioistuimella tulee olla valta määrätä sakot
683 tai kauppasanktiot sopimusten rikkojille.

684 **Toimenpiteet:**

685 • Korjataan Pariisin ilmastopimuksen päästötavoitteet ja sitoumukset riittäviksi lämpötilan
686 nousun pysäyttämiseksi 1,5: een asteeseen.

687 • Lisätään Suomen YK:n ympäristöohjelman UNEP:n rahoittamista ja kehitetään sitä kohti
688 Maailman ympäristöjärjestöä.

689 • Lisätään kehitysyhteistyön määrärahoja kehittyvien maiden ilmastotöiden rahoittamiseksi.

- 690 • Parannetaan naisten asemaa ilmastotyössä osallistamalla kehittyvien maiden naisia niin
691 paikallisesti kuin kansainvälisesti ilmastoneuvotteluihin.
- 692 • Ajetaan kansainvälisiä toimia haitallisimpien muovituotteiden ja raaka-aineiden kieltämiseksi,
693 muovin kierrättämisen tehostamiseksi ja kierrätysvastuun siirtämiseksi tuottajalle.
- 694 • Tekstiiliteollisuuden tuotantoketjua on ohjattava kestävämpään ja eettisempään suuntaan.
695 Tekstiilien tuottajia tulee velvoittaa tekstiilien kierrätyksen kehittämiseen.
- 696 • Tuotanto- ja alihankintaketjuja tulee valvoa paremmin väärinkäytösten estämiseksi muun
697 muassa auditointien avulla.
- 698 • Torjutaan köyhillä alueilla esiintyvää energiaköyhyyttä.
- 699 • Kasvatetaan kansainvälisen ympäristövalvonnan resursseja muun muassa salametsästyksen ja
700 riistokalastuksen estämiseksi.

701

702 **Tavoite 2: EU suunnannäyttäjä ympäristöpolitiikan kehittämisessä ja** 703 **keinojen käyttöönotossa**

704 EU-tason päätöksenteosta tekee toimivaa sen perusta tutkimus tiedossa, avoimuus ja
705 demokraattisuus. Uskomme Euroopan Unionin onnistuvan näyttämään esimerkkiä, että
706 ympäristön tilaa voidaan parantaa kansainvälisesti sitovien sopimusten avulla. Globaalina
707 toimijana EU pystyy vaikuttamaan ilmastopolitiikan suuntaviivoihin enemmän kuin yksittäiset
708 valtiot. EU:n tulee ohjata investointien allokointumista päästöttömään energiaan ja kestävään
709 systeemitason muutokseen niin alueen sisällä kuin laajemmin kansainvälisenä vaikuttajana.
710 Päästöjen tulee näkyä hinnoissa ja päästöttömän valinnan olla kaikkien saatavilla tulotasosta
711 riippumatta. Toteutetaan kokonaisvaltainen päästövero tukemaan päästökauppajärjestelmää ja
712 luovutaan portaittain muiden energiamuotojen vaihtelevista tuista Luodaan selkeä ja aukoton
713 sääntely niin, että hiilivuotoja ei pääse uuden päästökauppajärjestelmän uudistusprosessin
714 edetessä syntymään.

715 **Toimenpiteet:**

- 716 • Kannetaan vastuu Euroopan alueelta aiheutuvista päästöistä ja alueen ympäristön kantokyvystä.
- 717 • Kasvatetaan Euroopan hiilinieluja ja -varastoja.
- 718 • Nostetaan EU:n päästövähennystavoitteet tasolle, jonka lopputuloksena on päästötön Eurooppa
719 Pariisin ilmastopimuksen aikatavoitteen mukaisesti.
- 720 • Muutetaan päästöoikeuksien alkujako täysin huutokauppaan ja tuotannon tehokkuuteen
721 perustuvaksi, ilmaiseksi jaettavista päästöluvista luovutaan.

- 722 • Vähennetään päästöoikeuksien määrää asetetun tavoitteen mukaisesti ja mitätöidään myymättä
723 jääneet päästöoikeudet.
- 724 • Laajennetaan päästökauppa myös kiinteistöjen lämmityksen ja liikenteen osa-alueille.
- 725 • Ohjataan päästökaupan huutokauppatulot vähäpäästöisen energian tukiin ja kehitysmaiden
726 ilmastotyöhön.
- 727 • Muutetaan uusiutuvien energiamuotojen ja energiatehokkuuden tavoitteet sitoviksi.
- 728 • Osallistutaan ulkopolitiikassa ja kehitysyhteistyössä aktiivisesti kehitysmaiden sekä kehittyvien
729 valtioiden päästöttömän infrastruktuurin ja toimintamallien kehittämiseen sekä energiaköyhyyden
730 torjumiseen.
- 731 • EU:n avoimuus-/lobbausrekisteristä tehdään pakollinen ja se on otettava käyttöön kaikissa EU-
732 maissa.
- 733 • Vaaditaan EU:n maatalouspolitiikan CAP2020 valmisteluun kunnianhimoiset tavoitteet: tukia
734 ohjataan kasvisruoan tuotantoon sekä maatalouden tuottamiin ekosysteemipalveluihin.
- 735 • Parannetaan päästöttömän energian tuotannon edellytyksiä Euroopan alueen sähköverkoja
736 parantamalla.
- 737 • Torjutaan lainsäädännön avulla kemikalisoitumista ja haitallisten aineiden, kuten mikromuovien,
738 päätymistä maaperään ja vesistöihin.

739

740 **Tavoite 3: Suomi ympäristöratkaisujen edelläkävijänä**

741 Kunnianhimoinen ympäristö- ja ilmastopolitiikka on Suomelle etu. Etuoikeus vauraana
742 teollisuusmaana tulee hyödyntää ja suunnata resursseja tulevaisuudessa välttämättömien ja
743 yleishyödyllisten ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon. Jotta päätöksenteon tueksi
744 saadaan riittävästi luotettavaa tietoa, on tutkimukseen suunnattava huomattavasti lisäresursseja.
745 Energiantuotannosta on tehtävä päästötöntä niin nopeasti kuin mahdollista ja liikenteen
746 sähköistämistä edistettävä.

747 **Toimenpiteet:**

- 748 • Valtion ja muiden julkisten yhteisöjen pääoma tulee siirtää pois sellaisista sijoituksista, joilla
749 tuetaan fossiilisen energian käyttöä. Julkisomisteisten yritysten tulee irrottaa toimintansa
750 fossiilisista polttoaineista.
- 751 • Suomen tulee olla edelläkävijä ilmastonmuutoksen torjunnassa ja päästöttömän ja uusiutuvan
752 energian tukemisessa ja kehityksessä.
- 753 • Suunnataan lisäresursseja tutkimukseen ja erityisesti ympäristö- ja perustutkimukseen.

754 • Tuetaan tutkimustiedon välittämistä suoraan päättäjille.

755 • Korvataan etujärjestöjen asiantuntijoita akateemisilla tutkija-asiantuntijoilla erilaisissa
756 lainsäädäntöä valmistelemissä työryhmissä.

757

758 **Tavoite 4: Kansallinen lainsäädäntö ja itsenäinen ympäristöhallinto**
759 **turvaavat ympäristön hyvä tilan**

760 Ympäristöpolitiikan ohjaukseen ei saa perustua pelkästään vapaaehtoisuuteen, vaan
761 hallinnollisioikeudellisia ohjaukeinojen asemaa on Suomessa vahvistettava niiden ollessa
762 tehokkaita tapoja ympäristön tilan ja luonnonsuojelun edistämiseksi. Lainsäädännön tulee estää
763 vakavat ympäristöhaitat, jotka ihmisen toiminta aiheuttaa. Samalla kansalaiset tulee osallistaa ja
764 sitouttaa lainsäädäntöprosessiin sen legitimitetin lisäämiseksi ja turvaamiseksi.

765 Ympäristöpoliittisten päätösten vaikutus myös päätöksentekohetkellä syntyviin ja vielä
766 syntymättömiin sukupolviin on huomioitava heidän oikeuksien mukaisesti.

767 **Toimenpiteet:**

768 • Vahvistetaan itsenäistä ympäristöministeriötä ja ympäristöhallintoa.

769 • Kehitetään vuorovaikutteista ympäristöhallintaa sekä kansainvälisesti, että Suomen valtion ja
770 kuntien välillä.

771 • Vahvistetaan ja kehitetään itsenäistä Suomen ympäristökeskusta (SYKE).

772 • Taataan valtion ympäristöviranomaisille oikeus valittaa toisen viranomaisen päätöksestä.

773 • Valtion lupa- ja valvontavirastossa (LUOVA) ympäristön luvittavat ja valvovat tehtävät on
774 pysyttävä organisaatiossa erillään.

775 • Uudistetaan Suomen kaivoslaki.

776 • Kaavoituksen ohjaus palautetaan valtiolle. Palautetaan ympäristöministeriölle
777 maakuntakaavojen vahvistaminen ja ympäristöviranomaisille kaavoituksen poikkeuksien
778 myöntäminen.

779 • Uhanalaisia kaloja ja suurpetoja koskeva politiikka siirretään maa- ja metsätalousministeriön
780 hallinnasta ympäristöministeriön hallintaan.

781 • Lisätään resursseja ympäristörikosten selvittämiseen sekä salakalastuksen ja - metsästyksen
782 valvontaan.

783 • Perustetaan tulevien sukupolvien valtuutetun toimi.

784

785 **Tavoite 5: Ihmiset osallistuvat kestävään elämäntapaan ja saavat siihen**
786 **tukea paikallisella tasolla**

787 Kunnallinen taso vastaa ympäristötavoitteiden saavuttamisesta käytännön tasolla ja ihmisten
788 osallistumisesta kestävään elämäntapaan. Kuntien tulee tavoitella kunnianhimoisesti
789 päästöttömyyttä ja asettaa toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Kuntalaisten osallistumista
790 sekä omien päästövähennyspolkujen suunnittelua ja toteuttamista tulee tukea vahvasti
791 paikallisen päätöksenteon tasolla. Paikallisten onnistumisten jakamista ja informaation
792 kulkemista tulee edistää eri toimijoiden välillä.

793 **Toimenpiteet:**

- 794 • Luodaan demokraattisia matalankynnyksen vaikuttamisen kanavia, kuten työpajoja ja
795 kansalaisraateja ympäristöongelmien ja -ratkaisujen konkretisoimiseksi.
- 796 • Tuetaan ja kannustetaan ihmisiä omaehtoisesti vähentämään päästöjä ja kulutusta taloudellisin
797 ja informaatiopohjaisin keinoin.
- 798 • Osallistetaan kansalaisyhteiskuntaa enemmän päätöksentekoprosesseissa.
- 799 • Tehdään ympäristöneuvonnasta saavutettavaa, selkeää ja helposti lähestyttävää.
- 800 • Liitetään ympäristöasiat ja päästövähennystavoitteet osaksi kaikkea päätöksentekoa
801 kouluttamalla viranomaisia heidän virkaansa liittyvistä ympäristönäkökulmista.
- 802 • Edistetään koulutuksessa median ja mainonnan kriittistä lukutaitoa.

803

804 **Tavoite 6: Vaikuttava ympäristökasvatus luo pohjan ympäristötietoiselle**
805 **kansalaisuudelle**

806 Ympäristöongelmien ratkaiseminen ja ehkäiseminen vaatii ympäristötietoisia kansalaisia.
807 Laadukas ja vaikuttava ympäristökasvatus varhaiskasvatuksesta lähtien on yksi tehokkaimmista
808 keinoista edistää ympäristötietoista kansalaisuutta.

809 **Toimenpiteet:**

- 810 • Ympäristötietoisuutta tulee lisätä kaikissa ikäluokissa tukemalla päästövähennyspolkuja
811 kunnallisella tasolla sekä tarjoamalla ympäristökoulutusta myös aikuisväestölle elinikäisen
812 oppimisen periaatteen mukaisesti.
- 813 • Kestävän elämäntavan edistämisen, luontokokemusten tärkeyden sekä monipuolisen
814 varhaiskasvatusympäristön tulee näkyä varhaiskasvatuslaissa.
- 815 • Jokaisen päiväkodin ja koulun lähiympäristössä tulee olla luonto-opetuskohteeksi sopiva
816 metsäalue tai puisto.

- 817 • Vihreä lippu -ohjelma tulee tarjota maksutta kaikkien päiväkotien ja koulujen käyttöön.
- 818 • Ympäristökasvatuksesta on tehtävä oma oppiaineensa perus- ja toisen asteen kouluihin, ja osan
- 819 opinnoista on oltava pakollisia. Lisäksi on lisättävä opiskelijoita osallistavaa toimintaa
- 820 ympäristötietoisuuden edistämiseksi, kuten teemapäiviä, erilaisia projekteja ja vierailuja.
- 821 • Ympäristötietoisuus on saatava keskeiseksi osaksi kaikkien korkeakoulujen opintosuunnitelmia,
- 822 jotta se tulee tutuksi kaikkien alojen opiskelijoille.
- 823 • Pedagogiseen koulutukseen tulee sisältyä nykyistä enemmän ympäristökasvatusta.
- 824 • Vähennetään eläinperäisten tuotteiden käyttöä koulutuslaitoksissa ja korvataan ne
- 825 kasvisperäisillä vaihtoehdoilla.